

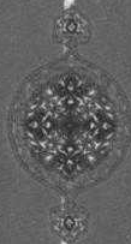
درسنامه حفظ موضوعی

قرآن کریم

سطح یک، حفظ مقدماتی

www.ketab.ir

حسین تقی پور

سرشناسه	: تقی پور، حسین، ۱۳۶۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: درسنامه حفظ موضوعی قرآن کریم سطح یک : حفظ مقدماتی / مولف حسین تقی پور، رقیه جعفرپور.
مشخصات نشر	: تهران: سازمان دارالقرآن کریم، نشر تلاوت، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۷۲-۰۳-۱ : ۸۰۰۰۰ ریال
وضع فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: قرآن -- حفظ -- راهنمای آموزشی
موضوع	: Qur'an -- Memorizing -- Study and teaching
موضوع	: قرآن -- حفظ
موضوع	: Qur'an -- Memorizing
موضوع	: قرآن -- برگزیده ها -- ترجمه ها
موضوع	: Qur'an .Selections -- Translation
شناسه افزوده	: جعفرپور، رقیه، ۱۳۶۱ -
شناسه افزوده	: سازمان دارالقرآن کریم، نشر تلاوت
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ۸۷۴ ت ۸ Br
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۱۵۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۴۷۲۶۸۱

- ❖ عنوان: درسنامه حفظ موضوعی قرآن کریم (سطح یک، حفظ مقدماتی)
- ❖ مؤلف: حسین تقی پور، رقیه جعفرپور
- ❖ نوبت چاپ: اول
- ❖ شمارگان: ۳۰۰۰ جلد
- ❖ قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال
- ❖ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۷۲-۰۳-۱
- ❖ ناشر: انتشارات تلاوت
- ❖ نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشت، جنب کوچه ستوده، شماره ۳۹
- ❖ تلفن: ۷۷۶۳۵۵۰۰

فهرست مطالب

۳۳	 مقدمه
	درس اول: خدا در قرآن/ ۳۱
۳۴	 انواع توحید
۳۴	 توحید الوهی
۳۴	 توحید ربوبی
۳۴	 توحید عبودی
۳۴	 توحید در خالقیت
۳۴	 توحید در مالکیت
۳۴	 توحید در حاکمیت
۳۵	 توحید در ولایت
۳۵	 توحید در رسالت
۳۵	 راه آورد توحید
۳۵	 توکل و اعتماد به خدا
۳۵	 صبر و رضا و تسلیم
۳۵	 آرامش
۳۵	 صفات خدا
۳۵	 خدای بی مانند
۳۶	 خدای توانا و قادر
۳۶	 خدای بی نیاز
۳۶	 خدای عالم مطلق
۳۶	 خدای عادل
۳۶	 خدای رحمتگر
۳۶	 خدای بخشایشگر
۳۷	 خدای بسیار رئوف و رحیم
۳۷	 خدای بسیار توبه پذیر و مهربان
۳۷	 خدای کیفر دهنده سخت

۳۷	خدا اول و آخر و ظاهر و باطن.....
۳۷	خدا چه کسانی را دوست دارد؟.....
۳۷	نیکوکاران.....
۳۷	توبه کنندگان.....
۳۸	پاکیزگان.....
۳۸	توکل کنندگان.....
۳۸	عدالت پیشگان.....
۳۸	پرهیزکاران.....
۳۸	رکنندگان.....
۳۸	محمدین در راه خدا.....
۳۹	چه کسی را دوست ندارد؟.....
۳۹	تجار: گران.....
۳۹	خیانت کار: مکار.....
۳۹	خیانت کار ناسپاد.....
۳۹	مفسدین.....
۳۹	اسرافکاران.....
۳۹	مستکبرین.....
۴۰	شادمانان مغرور.....
۴۰	متکبر خودستا.....
۴۰	ناسپاس گناهکار.....
۴۰	کافران.....
۴۰	ستمگران.....
۴۰	خیانتکاران.....
۴۱	خدا همراه چه کسانی است؟.....
۴۱	صابران.....
۴۱	پرهیزکاران.....
۴۱	مؤمنین.....

نیکوکاران ۴۱

درس دوم: معاد در قرآن/ ۴۳

اسامی و اوصاف قیامت ۴۶

روز آشکاری اسرار ۴۶

روز بسیار بزرگ ۴۶

روز جدایی ۴۶

روز جزا ۴۶

روز حسابرسی ۴۶

روز حسرت ۴۶

روز سواری ۴۷

روز مغنیه سدن ۴۷

وضعیت انسان در قیامت ۴۷

تقسیم به گروه های سه گانه ۴۷

گروهی خندان و گروهی غمو ۴۷

گروهی با چهره های درخشان و گروهی با چهره های غبار آلود ۴۷

گروهی ذلیل و گروهی شادمان ۴۸

گروهی سفیدروی و گروهی سیه روی ۴۸

سفیدرویان در بهشت ۴۸

سیه رویان در جهنم ۴۸

چه کسانی اهل بهشت هستند؟ ۴۸

مؤمنان نیکوکار ۴۸

تقوا پیشگان ۴۹

مطیعان خدا و پیامبر ۴۹

صابران ۴۹

خائفان و خویشان داران ۴۹

چه کسانی اهل جهنم هستند؟ ۵۰

کافران ۵۰

۵۰	تکذیب کنندگان قیامت
۵۰	منافقان
۵۰	تکذیب کنندگان قرآن و مستکبران
۵۰	عصیانگران (اهل معصیت)
۵۱	طغیان گران و اهل دنیا
۵۱	مصرفان (اهل اسراف و تندروری)
۵۱	خورندگان مال یتیم
۵۱	تارکان نماز

درس سوم: پیامبران در قرآن/ ۵۳

۵۶	رسالت
۵۶	هدایای الهی
۵۶	ابلاغ رسالت و توبه از خدا
۵۶	اقامه عدل و برتری
۵۶	تزکیه و تعلیم
۵۶	بشارت و انذار
۵۷	نجات از تاریکی به نور
۵۷	نصیحت مردم
۵۷	مقامات پیامبران
۵۷	نبی
۵۷	رسول
۵۷	اولوا العزم (صاحب کتاب و شریعت)
۵۸	امام
۵۸	امامت و ولایت
۵۸	آیه ولایت
۵۸	آیه اولی الامر
۵۸	آیه تطهیر
۵۸	آیه عصمت

۵۹	آیه اکمال	۸۹
۵۹	آیه وراثت	۸۹
۵۹	آیه استضعاف	۸۹
۵۹	آیه استخلاف	۸۹
۶۰	اوصاف پیامبران	۹۲
۶۰	عصمت	۹۲
۶۰	نزول وحی بر پیامبران	۹۲
۶۰	گزیده بودن	۹۲
۶۰	أسوه	۹۲
۶۰	مخاض بودی	۹۲
۶۰	بندگی با امر	۹۲
۶۱	اجرت نجات قبل از تبلیغ دین	۹۲
۶۱	صبر	۹۲
۶۱	خشیت در برابر خدا	۹۲
۶۱	دارای علم غیب	۹۲
۶۱	مهربانی و دلسوزی بر مردم	۹۲
۶۲	بشری همانند سایر انسان ها	۹۲
۶۲	تهمت به پیامبران	۹۲
۶۲	ساحر و مجنون	۹۲
۶۲	شاعر	۹۲
۶۲	کاهن	۹۲
۶۲	کذاب	۹۲
۶۲	استهزاء	۹۲

درس چهارم: انسان در قرآن ۶۵/

۶۸	مقام و ارزش انسان	۹۷
۶۸	انسان خلیفه الهی	۹۷
۶۸	خدا معلم انسان	۹۷

۶۸	انسان مسجود فرشتگان
۶۸	کرامت ذاتی انسان
۶۸	انسان حامل امانت الهی
۶۸	انسان دارای روح الهی
۶۹	نیک سرشتی انسان (آفرینش آدمی بر پایه فطرت)
۶۹	انسان بهترین آفریده الهی
۶۹	آفرینش انسان به زیباترین شکل
۶۹	خلقت متعادل و متناسب انسان
۶۹	برتری انسان بر سایر مخلوقات
۶۹	انسان موجودی مختار
۷۰	عزیم و جزم انسان
۷۰	انسان در الم زری
۷۰	انسان در تناسل
۷۰	انسان در برزخ
۷۰	انسان در قیامت
۷۱	آفرینش انسان
۷۱	آفرینش انسان از خاک و آب
۷۱	مراحل تکامل جنینی انسان
۷۲	نواقص انسان
۷۲	انسان موجودی بسیار ناامید و کفران کننده
۷۲	انسان موجودی بسیار شادمان و خودستا
۷۲	انسان ستیزه‌جو آشکار
۷۲	تنزل انسان به مرتبه حیوانیت
۷۲	انسان موجودی ظلوم و جهول
۷۲	انسان موجودی ضعیف
۷۳	انسان در خسر و زیان
۷۳	انسان موجودی عجول

- ۷۳ انسان موجودی بخیل
- ۷۳ انسان موجودی آزمند
- ۷۳ انسان موجودی طغیانگر

درس پنجم: دنیا در قرآن/ ۷۵

- ۷۸ دنیای ممدوح
- ۷۸ دنیا محل سکونت خلیفه الله
- ۷۸ جلوه‌های دنیا، زمینه آزمایش
- ۷۸ دنیا محل نزول ثواب الهی برای محسنین
- ۷۸ توصیه به استفاده از نعمت‌های الهی در دنیا
- ۷۸ بشاشت به مؤمنان در دنیا
- ۷۹ برخورد با نیکوکاران از پادشاهان الهی در دنیا
- ۷۹ دنیا محل سبقت برای کسب سعادت اخروی
- ۷۹ دنیا محل سعی و تلاش برای آخرت
- ۷۹ دنیای مذموم
- ۷۹ دنیا، بازیچه است
- ۷۹ زندگی دنیا، مایه غرور و اغفال
- ۸۰ دنیا، اندک و ناچیز است
- ۸۰ دنیا، عارضی (ناپایدار) است
- ۸۰ جلوه‌گری دنیا برای کفار
- ۸۰ دنیا، غنچه‌ای است که برای هیچ کس گل نمی‌شود
- ۸۰ مذمت فروش آخرت به دنیا
- ۸۰ مذمت راضی شدن به دنیا به جای آخرت
- ۸۱ مذمت شاد شدن به دنیا
- ۸۱ مذمت دوست داشتن دنیا نسبت به آخرت
- ۸۱ مذمت توجه به اهل دنیا
- ۸۱ دوزخ جایگاه دنیا پرستان
- ۸۱ توجه دنیا پرستان به ظاهر دنیا و غفلت از آخرت

۸۱	دنیا طلبان محروم از نصیب اخروی
	درس ششم: قرآن در قرآن/ ۸۳
۸۶	اسامی قرآن
۸۶	قرآن
۸۶	کتاب
۸۶	ذکر
۸۶	فرقان
۸۶	صفات قرآن
۸۶	مهم
۸۷	محرم
۸۷	برها
۸۷	نور
۸۷	مبین
۸۷	مبارک
۸۷	بصائر
۸۸	تبیان
۸۸	آسان برای پندگیری
۸۸	هدایت به پایدارترین راه
۸۸	فلسفه نزول قرآن
۸۸	انذار
۸۸	تبیین حقایق
۸۹	تفصیل، هدایت و بشارت مسلمانان
۸۹	تدبیر و تذکر
۸۹	حل اختلاف
۸۹	شفابخشی
۸۹	خروج از تاریکی و هدایت به نور
۹۰	تلاوت و تدبیر در قرآن

- ۹۰ تلاوت قرآن تا حد امکان
- ۹۰ پناه بردن به خدا از شر شیطان در هنگام تلاوت قرآن
- ۹۰ حق تلاوت
- ۹۰ گوش فرا دادن و سکوت هنگام تلاوت قرآن
- ۹۰ تدبیر در قرآن برای پی بردن به حقایق آن
- ۹۰ عدم تدبیر در قرآن نشانه‌ای بر قفل بودن قلوب

درس هفتم: تقوا در قرآن/ ۹۳

- ۹۶ محبت و جایگاه تقوا
- ۹۶ پذیرش اعمال تنها از متقین
- ۹۶ تقوا در دنیا به پیامبر اسلام
- ۹۶ تقوا بهترین اسم معنوی
- ۹۶ تقوا بهترین لباس معنوی
- ۹۶ تقوا تنها ملاک برتری و کبریا بین انسان‌ها
- ۹۶ تأکید الهی بر بجا آمدن حق تقوا
- ۹۷ عوامل بوجود آورنده تقوا
- ۹۷ پرستش خدا
- ۹۷ مراعات و اجرای حدود الهی
- ۹۷ روزه داری
- ۹۷ فهم آیات و احکام قرآن در پرتو تبیین الهی
- ۹۷ آثار فردی تقوا
- ۹۷ گرمای بودن نزد خدا
- ۹۸ جلب دوستی خدا
- ۹۸ نجات از سختی‌ها و روزی غیر مترقبه
- ۹۸ آسانی در کارها
- ۹۸ کسب علم
- ۹۸ آثار اجتماعی تقوا
- ۹۸ سبب نزول برکات آسمانی

۹۹	عامل نیرومندی و قوت اراده در کارها
۹۹	برخوردارى از امداد الهی
۹۹	حراست الهی از توطئه‌های دشمنان
۹۹	آثار اخروی تقوا
۹۹	فرجام نیکو در قیامت
۹۹	حشر نزد خدای رحمان
۱۰۰	مشمول رحمت الهی
۱۰۰	قرب الهی

درس هشتم: ویژگی‌های مؤمنان در قرآن/۱۰۳

۱۰۶	در اعمال بادی
۱۰۶	ایمان و قیامت و انجام عمل صالح
۱۰۶	است از خدا و رسول و اولی الامر
۱۰۶	پذیرش دعوت الهی
۱۰۶	ترسان از خدا
۱۰۶	تأثیرپذیری از آیات قرآن
۱۰۷	خشوع در نماز
۱۰۷	صبر و توکل بر خدا
۱۰۷	رسیدن به حیات طیبه
۱۰۷	غافل نشدن از یاد خدا با وجود اموال و اولاد
۱۰۷	امر به معروف و نهی از منکر
۱۰۷	دوست نگرفتن دشمنان خدا
۱۰۸	شب زنده‌داری
۱۰۸	رعایت تقوای الهی
۱۰۸	انفاق از مال حلال
۱۰۸	رعایت حلال و حرام الهی
۱۰۸	پرداخت زکات
۱۰۸	دوری از ربا

- در حوزه‌های فردی و اجتماعی ۱۰۹
- عدالت‌ورزی ۱۰۹
- مغموم و محزون نبودن ۱۰۹
- دوری از گفتار و عمل بیهوده ۱۰۹
- پاکدامنی ۱۰۹
- پرهیز از بدگمانی ۱۰۹
- پرهیز از تجسس و غیبت ۱۰۹
- بواضع و فروتنی ۱۱۰
- روم و بردباری ۱۱۰
- حشم پوشی در نظام دیگران ۱۱۰
- امانت‌ری ۱۱۰
- خود حفاظتی ۱۱۰
- پرهیز از شهادت و غوغا ۱۱۰
- آمادگی در برابر دشمن ۱۱۱
- تذکر به خود و خانواده در رعایت دستورات الهی ۱۱۱
- درس نهم: سنت‌های الهی در قرآن/ ۱۱۳
- انواع سنت‌های الهی ۱۱۶
- استدراج ۱۱۶
- املاء ۱۱۶
- امتحان ۱۱۶
- عدم برتری کفار بر مسلمین ۱۱۶
- تغییر نعمت بین مردم ۱۱۷
- حق بودن وعده الهی ۱۱۷
- محقق شدن وعده حق ۱۱۷
- پیروزی حق بر باطل ۱۱۷
- فزون‌ی نعمت با شکر ۱۱۷
- عدم تقدیم و تاخیر در اجل انسان‌ها ۱۱۷

۱۱۸	عدم تقدیم و تأخیر در اجل امت‌ها
۱۱۸	آسانی
۱۱۸	اتمام حجت
۱۱۸	اختلاف انسان‌ها
۱۱۸	ویژگی‌های سنت الهی
۱۱۸	عدم تنافی سنت‌ها با اراده انسان
۱۱۸	عام بودن سنت‌ها
۱۱۹	حتمیت سنن الهی
۱۱۹	مقتد بودن امر خدا
۱۱۹	بدیل و تحویل ناپذیری

درس دهم: دعا و آداب آن در قرآن/ ۱۲۱

۱۲۳	دعای نایه آنی با «آ»
۱۲۳	دعا برای نعمت و دوری از عذاب
۱۲۳	دعا برای جلب رحمت الهی
۱۲۳	دعا برای بخشش گناهان
۱۲۳	دعا برای نورانیت
۱۲۳	دعا برای صبر و پیروزی
۱۲۵	دعا برای برادران ایمانی
۱۲۵	دعا برای پدر و مادر و مومنین
۱۲۵	دعا برای رسیدن به رتبه ابرار
۱۲۵	دعا برای افزایش هدایت و نعمت
۱۲۶	دعا برای رفع سختی و پیروزی
۱۲۶	دعا برای آسانی کارها
۱۲۶	دعا برای همسران و فرزندان
۱۲۶	دعاهای قرآنی با «رب»
۱۲۶	پناه به خدا از شر شیطان
۱۲۷	درخواست صداقت داشتن

- دعا برای فرزندان شدن ۱۲۷
- درخواست از عدم انجام عمل بدون علم ۱۲۷
- دعا برای اقامه نماز و قبولی دعا ۱۲۷
- درخواست سکونت در جای پر برکت ۱۲۷
- طلب فزونی علم ۱۲۸
- درخواست شرح صدر ۱۲۸
- درخواست توفیق شکرگزاری و انجام عمل صالح ۱۲۸
- آدا دعا عبادت در قرآن ۱۲۸
- روندن خدا با نضرع و آهستگی ۱۲۸
- خواندن خدا را در رو و امید ۱۲۸
- خواندن خدا از برای اخلاص ۱۲۹
- خواندن خدا به صحت و نهان ۱۲۹
- ایمان و عمل صالح لا استجاب دعا ۱۲۹
- دعا زمینه توجه خدا به انسان ۱۲۹
- دعا کردن لازمه استجاب دعا ۱۲۹
- درخواست نکردن از غیر خدا ۱۲۹

درس یازدهم: اخلاق و تربیت در قرآن ۱۳۱

- کسب فضائل اخلاقی ۱۳۴
- اعتدال در بخشش ۱۳۴
- میانروی در راه رفتن و حرف زدن ۱۳۴
- مستول بودن انسان ۱۳۴
- خوردن چیزهایی که نام خدا بر آن ذکر شده ۱۳۴
- روزی پاک خوردن ۱۳۴
- وفاداری به پیمان ۱۳۴
- همکاری در کارهای نیک ۱۳۵
- ادب بخشندگی ۱۳۵
- سبقت در کارهای نیک ۱۳۵

۳۵	دستگیری از محرومان
۳۵	صبور بودن
۳۵	نیکی به پدر و مادر
۳۶	به نیکی سخن گفتن
۳۶	شایسته سخن گفتن
۳۶	استوار سخن گفتن
۳۶	با استدلال سخن گفتن
۳۶	به نرمی یا دیگران سخن گفتن
۳۷	پیروی از بهترین سخن
۳۷	بذل احسن
۳۷	توبه و رجوع و حدث
۳۷	اهمیت مشورت
۳۷	توصیه به سلامت‌داری
۳۷	قرض دادن به مایه
۳۸	دادن مال یتیم
۳۸	توصیه به عدالت‌ورزی
۳۸	پاسخ شایسته به نیکی دیگران
۳۸	عفو و بخشش همدیگر
۳۸	اصلاح بین برادران دینی
۳۸	ترک رذائل اخلاقی
۳۸	نهی از خوردن مال حرام
۳۹	حرمت رباخوری
۳۹	نهی از منت و اذیت
۳۹	خود را به سختی نیفکنن
۳۹	مذمت خشن بودن
۳۹	دوری از کارهای زشت
۳۹	نهی از عمل بدون آگاهی

۱۴۰	متکبران راه نرفتن
۱۴۰	ناامید نشدن از رحمت خدا
۱۴۰	هذمت نجوا در گفتگو مگر در شرایط خاص
۱۴۰	نهی از همکاری در کارهای زشت و حرام
۱۴۰	نهی از نزاع کردن
۱۴۱	نهی از کم فروشی
۱۴۱	هذمت مغرور بودن
۱۴۱	نهی از تمسخر یکدیگر
۱۴۱	توبه زشت همدیگر را صدا نزدن

درس دوازدهم: دشمن و شیطان شناسی/۱۴۲

۱۴۶	دشمن دروغ
۱۴۶	هوای نفس
۱۴۶	وسوسه‌های شیطان
۱۴۶	دشمن بیرون
۱۴۶	کفار و منافقین
۱۴۶	یهود و مشرکان
۱۴۶	گروهی از اهل کتاب
۱۴۶	شیاطین انس و جن
۱۴۷	شیطان و ویژگی‌های آن
۱۴۷	عصیانگری در برابر خدا
۱۴۷	رانده شده
۱۴۷	ناسپاس به خدا
۱۴۸	نجواگر
۱۴۸	دشمن آشکار
۱۴۷	امر به گناه و افترا به خدا
۱۴۸	دعوت به فقر
۱۴۸	ضعیف بودن مکر شیطان

۴۸	شرارت
۴۸	نتیجه پیروی از شیطان
۴۸	زبان آشکار
۴۸	فراموشی یاد خدا
۴۸	خواری
۴۹	جدال و دعوا
۴۹	گرفتار شدن در زشتی‌ها
۴۹	زینت دادن کارهای زشت
۴۹	گرفتاری در پلیدی‌ها
۴۹	ایجاد دشمنی و کینه
۴۹	ایجاد راهی
۵۰	ایجاد آرزوی نیکارانه
۵۰	راههای مقابل شیطان
۵۰	پناه بردن به خدا
۵۰	عبادت خدا
۵۰	فضل و رحمت خدا
۵۰	تقوا و ذکر خدا
۵۰	دشمن پنداشتن شیطان

درس سیزدهم: ۴ راههای ۱۵۲/ی

۱۵۵	امیدوار بودن به لطف و رحمت خدا
۱۵۵	خدا دوست‌دار مؤمنان و آگاه به احوال آنان
۱۵۷	خدا بهترین یاور و یار او آرامش بخش دل‌ها
۱۵۸	عزت طلبی از خدا
۱۵۸	آتش جهنم نتیجه سرگرم شدن به دنیا و غفلت از آخرت
۱۵۹	ضرورت ترسیدن از خدا و ترسیدن از مردم
۱۵۹	سست نبودن در انجام دستورات الهی
۱۶۰	خدا حامی و نگهدار اهل ایمان

- ۱۶۱..... خدا بازگرداننده مکر نیرنگ کنندگان به خودشان
- ۱۶۱..... خدا دفع کننده سختی‌ها و حافظ خیر برای انسان‌ها
- ۱۶۲..... ناراحت نبودن برای فقدان آنچه که از دست رفته
- ۱۶۲..... گفتن آن‌شاء الله قبل از انجام هر عمل
- ۱۶۳..... ضرورت عمل کردن به خوبی‌ها قبل از سفارش آن به دیگران
- ۱۶۳..... غرق دنیا نشدن و دوری از دنیا پرستان
- ۱۶۴..... ضرورت حفظ عهد و پیمان
- ۱۶۵..... تم کردن سخن با آیه‌ای از قرآن

مقدمه

حفظ قرآن به صورت موضوعی از جمله برنامه‌هایی است که در چند سال اخیر در فضای آموزشی قرآنی کشور مطرح شده و به تبع آن طرح و برنامه و منابع آموزشی تولید، چاپ و عرضه شده است؛ هرچند که این تولیدات به نوبه خود در معرفی، ترویج و توسعه این حرکت جدید و نوپا، مفید و مؤثر بوده است، اما نتوانسته است پاسخگوی خلأهای موجود در این عرصه باشد. با عنایت به اهمیت، جایگاه و سابقه طرح حفظ ترتیبی کل قرآن کریم، طرح حفظ موضوعی هنوز عنوان نشده است آن گونه که شایسته است، جایگاه و موقعیت خود را به عنوان یک طرح مهم و ارزشمند و کارآمد در سطح جامعه پیدا کند. امید است که این کتاب و سایر منابعی که توسط مؤلفین محترم در حوزه حفظ موضوعی به تألیف و نگارش در می‌آیند، در ترویج و بسط این حرکت مؤثر و سودمند باشند.

تعریف حفظ موضوعی

حفظ مجموعه‌ای از آیات و عبارات قرآنی است که به صورت منسجم، هدفمند و طبقه‌بندی شده پیرامون موضوع یا موضوعات قرآنی می‌دهد. در قرآن از موضوعات و مسائل مختلفی سخن به میان آمده است که هر یک از این موضوعات دارای ابعاد مختلفی هستند که این ابعاد معمولاً در سراسر قرآن پراکنده است. یک حافظ پس از انتخاب موضوعات مدنظر، با بررسی و تحقیق آن در سراسر قرآن، بخش‌ها و ابعاد موضوع مدنظر را از قرآن استخراج و آن را دسته‌بندی و طبقه‌بندی کرده و سپس با تکرار و تمرین و دست مشغول به حفظ آن می‌شود. برای نمونه: تقوا یک مفهوم و موضوع قرآنی است که در بسیاری از موضوعات در سراسر قرآن مشخص می‌شود که تقوا دارای جنبه‌های گوناگونی بوده که در آیات به اهمیت تقوا اشاره کرده، برخی دیگر به آثار و نتایج تقوا، دسته دیگر از آیات به عنوان بوجود آورنده تقوا و... به این ترتیب با حفظ این مجموعه از آیات، حفظ موضوعی پیرامون تقوا در قرآن صورت می‌پذیرد.

ضرورت‌ها و اهداف حفظ موضوعی

شاید این سؤال به ذهن متبادر شود با حفظ کل قرآن، دیگر چه ضرورتی به حفظ موضوعی وجود دارد؟ در پاسخ به این سؤال باید گفت:

۱- امکان حفظ کل قرآن برای همگان میسر نیست ولی حفظ موضوعی را می‌توان برای اکثر افراد جامعه توصیه نمود.

۲- به علت دسته‌بندی و طبقه‌بندی آیات، همچنین انتخاب آیات و عبارات کوتاه قرآنی در شیوه موضوعی، حفظ آیات در مرحله اول آسان‌تر است.

۳- در این شیوه حافظ تصویر نسبتاً روشنی پیرامون یک موضوع در قرآن بدست می‌آورد.

۴- نکته‌ای که در این شیوه اتفاق می‌افتد حافظ با توجه به حفظ آیات به صورت منسجم و سبک‌بندی شده، این آمادگی ذهنی را پیدا می‌کند که از آیات قرآن در گفتگو و محاورات روزمره خود استفاده کند.

۵- این شیوه می‌تواند زمینه مناسبی برای استفاده و به کار بردن آیات قرآن کریم در زندگی فردی و اجتماعی باشد.

۶- در کنار حفظ آیات، توجه به پیام‌های آن یکی از اهداف و مزیت‌های حفظ موضوعی است.

۷- ایجاد شوق و رغبت در حافظ برای حفظ تدریجی و مرحله‌ای کل قرآن.

و -

نظام فکری و معرفی کتاب

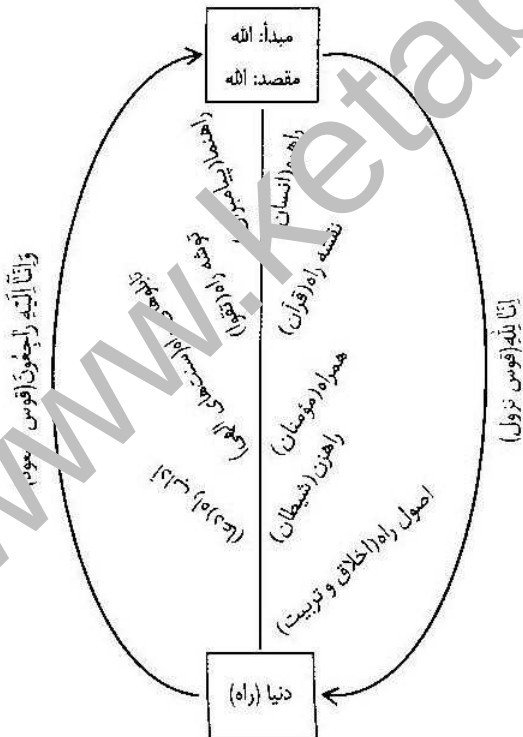
موضوعات دروس کتاب بر اساس یک نظام معرفتی - تربیتی انتخاب شده است. بدین توضیح که در تعالیم اسلام، انسان مسافر است و در دنیایی قرار دارد که محل گذر و راه است، انسان از مبدایی حرکت خود را آغاز کرده و به مقصدی در حال حرکت است. در این مسیر نیاز به راهنما و نقشه و تابلوهایی دارد تا انسان در صراط مستقیم برای رسیدن به مقصد به راه خود ادامه دهد. همچنین در این مسیر نیاز به توشه و همراه است، ضمن اینکه راه رفتن خود آداب و اصولی دارد و در راه نیز راهنزان زیادی به کمین نشسته‌اند.

بنابراین ترتیب دروس بر اساس این منظومه فکری معرفتی چنین است:

درس اول: خدا در قرآن (مبدأ راه) درس دوم: معاد در قرآن (مقصد راه) درس سوم: پیامبران در قرآن (راهنمایان راه) درس چهارم: انسان در قرآن (راهرو) درس پنجم: دنیا در قرآن (راه) درس ششم: قرآن در قرآن (نقشه راه) درس هفتم: تقوا در قرآن (توشه راه) درس هشتم: ویژگی‌های مؤمنان در قرآن (همراه) درس نهم: سنت‌های الهی (تابلوهای راه) درس دهم: دعا و آداب آن در قرآن (آداب راه) درس یازدهم: اخلاق و تربیت در قرآن (اصول راه) درس دوازدهم: دشمن‌شناسی در قرآن (راهزنان) درس سیزدهم: (گفتگوهای قرآنی)

نقشه نظام فکری - معرفتی کتاب

ویژگی‌ها و روش کار کتاب

۱- کتاب در ۱۳ درس و ۴۱ موضوع کلی و حدود ۴۰۰ موضوع جزئی و با بیش از ۴۲۰ آیه و عبارت قرآنی تدوین شده است.

۲- کتاب به صورت درسی تدوین گردیده است. بدین گونه که هر درس -بجز درس آخر- به ترتیب شامل: عنوان، اهداف، نمودار، دیباچه، آیات و عبارات و تمرین درس می‌باشد.

۳- جهت آشنایی بیشتر مخاطبین با موضوعات به کار رفته در کتاب، در ابتدای هر درس توضیح مختصری از موضوع در حد یک صفحه تحت عنوان دیباچه مطرح شده است.

۴- در بخش آیات و عبارات که قسمت اصلی درس می‌باشد، سعی شده است با ترسیم ابعاد و مآثورهای آن موضوع در کل قرآن، عناوین دروس به بخش‌های جزئی‌تری تقسیم شده تا با ارائه دست‌یابی منسجم و منظم موضوعی، زمینه حفظ موضوعی قرآن توسط حفاظ محترم فراهم شود.

نکته: در دسته‌بندی موضوعی آیات، هدف احصاء برخی از موضوعات بکار رفته متناسب با نظام فکری - معرفتی کتاب بوده است. بنابراین ذیل هر یک از موضوعات اصلی درس‌ها، تمام مباحث مطروحه پیرامون آن موضوع به در قرآن ذکر شده است، در این کتاب نیامده است. در این کتاب سعی بر آن بوده صرفاً به بخشی از آیات و احادیث ذیل موضوع هر درس اشاره شود تا امکان پرداختن به موضوعات بیشتری از قرآن در این کتاب فراهم شود. همچنین ممکن است آیه انتخابی دارای چند موضوع باشد، اما عنوان انتخاب شده برای آیه صرفاً بر مبنای موضوع درس بوده است. بر همین اساس ممکن است آیه مورد بحث، در ذیل عنوان و موضوعات دیگری نیز قرار بگیرد.

۵- بخش پایانی هر درس شامل تمرین است که هدف از این بخش ضمن تثبیت و مرور آیات و عبارات حفظ شده، زمینه ایجاد انس و تدبیر بیشتر و تحقیق و جستجو در قرآن است. همانطور که بیان شد هدف کتاب آن نبوده که همه مباحث ذیل هر موضوع را احصاء و دسته‌بندی و ارائه نماید، لذا از خوانندگان در بخش تمرین خواسته شده با رجوع به قرآن، آیات دیگری را ذیل موضوعات استخراج و آن را حفظ کنند. همچنین آن دسته از مخاطبینی

که علاقه به تحقیق و مطالعه دارند با ذکر سؤالاتی درباره موضوع و معرفی کتب، می‌توانند جهت عمق بخشی به معلومات و معارف خود، درباره موضوعات درس به تحقیق و مطالعه نیز روی آورند.

۶- در بخش تمارین، موضوعی تحت عنوان «بحث و گفتگو» انتخاب شده و در آن با طرح سؤالاتی از مخاطبین خواسته شده تا با خانواده و همکلاسی‌های خود درباره سؤالات مطرح شده به بحث و گفتگو بنشینند. سؤالات بیشتر ناظر به وجه کاربردی موضوعات مطرح شده در زندگی فردی و اجتماعی افراد است؛ مثلاً در درس «قرآن در قرآن» سؤال شده است: میزان رجوع به قرآن، فاغ از تلاوت آن جهت ثواب اخروی و یا شادی روح اموات و سایر کارکردهایی که امروزه در جامعه نهادینه شده، به عنوان یک کتاب زندگی و رشد، به چه میزان است؟ بر همین اساس از مخاطبین کتاب خواسته شده تا با کمک هم کلاسی‌ها و خانواده خود، از قرآن طرح و سبکی برای زندگی بیابند.

۷- یکی از ویژگی‌های مهم دیگر این کتاب «تأکید بر استفاده از آیات در زندگی روزمره» است. بدین معنا که افراد قادر باشند در اثنای گفتگو و بحث‌های خود با دیگران از آیات قرآن کریم نیز استفاده کنند. جهت انجام این کار از نظریه و روش «تداعی معانی» که در تفسیر قرآن به کار می‌رود، استفاده شده است؛ بدین معنا که فضایی متناسب با فضای واقعی که معمولاً با آنها در زندگی خود مواجه هستیم ترسیم شده و سپس بحث و گفتگویی در آن فضای ارج گردید که متناسب با موضوع بحث به آیاتی از قرآن که می‌توان در آن موضوع استفاده داشت، اشاره شده است. در صورتی که این درس خوب تمرین و تکرار شود و قرآن آموزان عزیز بتوانند سبک درس کتاب را همانند این شیوه بکار ببرند و چند دوره کل قرآن را با این رویکرد تلاوت و آیتی را انتخاب و حفظ کنند، امید است که با لطف خداوند متعال و به برکت قرآن، روزانه به طور مکرر در گفتگوهای خود با دیگران، زبانمان مترنم و دهانمان معطر به آیات قرآن شود.

۸- جهت سهولت در امر حفظ سعی شده است آیات و عبارات منتخب حتی الامکان کوتاه و قرائت آن نیز آسان باشد. با وجود اینکه آیات و عبارات منتخب در راستای منظومه معرفتی مدنظر کتاب بوده است، اما کوتاهی آیات و عبارت نیز یکی دیگر از اهداف این کتاب بوده تا حافظین محترم در بخاطر سپاری آن به مشکل خاصی برخورد نکنند و با سرعت و دقت بتوانند آیات را حفظ کرده و شاهد پیشرفت سریع خود در امر حفظ آیات قرآن کریم باشند.

۹- برای ترجمه آیات از ترجمه‌های موجود مثل ترجمه فولادوند، مشکینی، مجتبوی، مکارم شیرازی و... استفاده شده است و در برخی موارد جهت ارائه ترجمه روان‌تر، دخل و تصرف نیز در ترجمه‌ها صورت پذیرفته است.

۱۰- در این کتاب آیات و عبارات کتاب

شیوه حفظ موضوعی همانند شیوه حفظ ترتیبی است اما تفاوت‌هایی در این بین وجود دارد که این تفاوت‌ها به تفاهات این دو شیوه برمی‌گردد. در ادامه به چند نکته مهمی که برای حفظ موضوعی باید مدنظر قرار داد، اشاره می‌کنیم که با رعایت این نکات (گام‌ها)، بهتر می‌توان آیات را به خاطر سپرد:

گام اول: با مطالعه اجمالی هر درس سعی کنید تا به برداشت کلی از درس دست یابید که از این طریق امکان آشنایی حداقلی شما با موضوعات، موضوعات و روش کتاب نیز فراهم می‌شود. در این مرحله مطالعه و دقت بخش «دیباجه» درس و جدول سوابق است.

گام دوم: در این مرحله سعی کنید نگاه دقیق و عمیق به موضوعات هر درس داشته باشید تا با آمادگی ذهنی حداکثری مقدمات لازم قبل از حفظ کتاب فراهم شود. در این مرحله توجه دقیق به آیات و عبارات قرآنی که در هر درس مورد استفاده قرار گرفته، ضروری است.

گام سوم: عناوین موضوعات هر درس به همراه نام سوره و آیه آن در یک صفحه در بخش «نمودار درس» ترسیم شده است. توجه و به خاطر سپاری این بخش کمک شایانی به شما برای حفظ آیات درس‌ها می‌کند. از این رو حفاظ محترم سعی کنند حتی الامکان از نمودار درس‌ها که نقشه هر درس است، عکس‌برداری ذهنی کنند تا با سهولت بیشتری نسبت به حفظ آیات دروس اقدام نمایند.

گام چهارم: شما با انجام سه گام فوق، مقدمات لازم برای حفظ آیات به صورت موضوعی را کسب نمودید. در این گام با قرائت صحیح و روان آیات و با توجه به مفاهیم و ترجمه آن سعی کنید با تکرار، نسبت به حفظ آیات اقدام نمایید. توصیه می شود اگر می توانید به شیوه ترتیل و لحن عربی آیات را حفظ کنید. اکثر عبارات و آیات موجود در درس، کوتاه انتخاب شده تا حفظ آن برای شما قرآن آموز عزیز آسان تر باشد.

گام پنجم: حتی الامکان سعی کنید آیات را به صورت دسته بندی شده و مطابق موضوعات ذکر شده در کتاب با تکرار فراوان حفظ کنید و از پراکندگی در حفظ آیات بدون توجه به موضوع کلی آیات بپرهیزید. در آن قرار داده شده اجتناب کنید. همچنین سعی کنید تا قبل از اتمام حفظ موضوعی یک نفس، و در بخش بعدی نشوید. برای نمونه در درس هفتم «تقوا» به ترتیب موضوعات درس را به یاد می آورید. سعی کنید به طور کامل آیات مرتبط به «اهمیت و جایگاه تقوا» را حفظ کنید، پس از آن (از حفظ آیات مرتبط با «عوامل بوجود آورنده تقوا» شوید و همین ترتیب و روش را انتهای درس رعایت کنید. در این گام تکرار کردن آیات با عنایت به موضوع کلی و ریز موضوعی که آیه در آن قرار گرفته به رسم است.

گام ششم: در گام قبلی شما موفق به حفظ آیات درس شده اید. اما در این مرحله شما نیاز به تثبیت آن دارید، یعنی در این مرحله آنقدر باید آیات و عبارات درس را تکرار کنید تا آیات از حافظه کوتاه مدت به حافظه بلند مدت شما منتقل شود. پس از آن به راحتی قادر خواهید بود با ذکر هر موضوعی، بلافاصله آیه مربوطه را تلاوت کنید.

گام هفتم: شما در این گام همزمان با شروع به حفظ درس جدید، آیه به آیه مرور درس گذشته دارید تا پس از تثبیت، آیات ملکه ذهن شما شود. پس از اینکه آیات ملکه ذهن شما شد می توانید مطمئن باشید که این آیات تا مدت زیادی در ذهن شما باقی خواهد ماند.

گام هشتم: پس از آنکه الفاظ آیات الهی در ذهن شما ملکه شد، سعی کنید فراتر از قالب الفاظ و عبارات، ایمان راستین به حقائق و معارف قرآنی داشته باشید و قرآن را به قلب خود

درستنامه حفظ موضوعی قرآن کریم

وارد سازید.^۱ سپس با عمل به دستورات و فرامین آن با قرآن زندگی کنید و از حفظ حروف به حفظ حدود قرآن روی آورید. به بیان دیگر آیات قرآن را از ذهن به قلب و از قلب به جوارح و جوانح خود ببرید و به اصطلاح حکما، قرآن را جزء وجود خود کنید و سپس با آیات وجودی قرآن کریم زندگی فردی و اجتماعی خود را تنظیم کنید.

بنابراین صرف به خاطر سپردن الفاظ آیات قرآن، شخص را حامل الفاظ و مفاهیم قرآن در ذهن می‌کند، هر چند که در اصطلاح و از نگاه جامعه به چنین شخصی حافظ قرآن اطلاق می‌شود اما تا زمانی که آیات قرآن طبق توضیح فوق جزئی از وجود فرد نشده و در افکار و رفتار و اعمال او متجلی نگردد، در حقیقت حفظ قرآن صورت نپذیرفته است. لذا از نگاه مولف حفظ قرآن مراتبی دارد که نازل ترین مرتبه آن حفظ الفاظ قرآن است، در این مقال مباحث حکمی و عرفانی حقوقی را حواشی دارد که علاقه مندان می‌توانند به مباحث مربوطه از قبیل بحث «مراتب و مدارج، تناظر طباق انسان و قرآن» رجوع کنند.^۲

بطور خلاصه گام‌های حفظ در این کتاب به شکل نمودار زیر است:

در پایان جا دارد از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر حسین باارائه نظرات ارزشمند خود، ما در تدوین هر چه بهتر این کتاب یاری کرده است صمیمانه تشکر نماییم و همچنین از کارشناسان و خوانندگان محترم تقاضا داریم نواقص و کاستی‌ها را مورد توجه و پیشنهادهای سازنده خود را به آدرس انتشارات ارائه دهند.

۱. «بَلْ هُوَ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ فِي صُورِ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ» (عنکبوت/۳۹) بلکه [قرآن] آیاتی روشن در سینه‌های کسانی است که علم [الهی] یافته‌اند.

۲. کتاب «مدارج قرآن و معارج انسان» اثر آیت الله حسن زاده آملی

